

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

Μαρούσι, 15 - 03-2024

Αρ. Πρωτ.: 27956/Θ2

ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ
ΔΙΑΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ
ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

Ταχ. Δ/ση: Αν. Παπανδρέου 37
Τ.Κ. – Πόλη: 151 80 Μαρούσι
Πληροφορίες: Αθ. Δημοπούλου
Τηλ.: 2103442412
e-mail: deektha@minedu.gov.gr

ΠΡΟΣ: 1. Γενικά Εκκλησιαστικά Λύκεια
2. Γενικά Εκκλησιαστικά Λύκεια-Γυμνάσια

ΘΕΜΑ: Εκδηλώσεις για τους αγώνες της Εκκλησίας της Κύπρου για ελευθερία

Η Πρόεδρος της Δημοκρατίας Κατερίνα Σακελλαροπούλου στον επικήδειο λόγο που εκφώνησε κατά την εξόδιο ακολουθία του Μακαριστού Αρχιεπισκόπου Νέας Ιουστινιανής και πάσης Κύπρου κυρού Χρυσοστόμου Β' την 12^η Νοεμβρίου 2022 ανέφερε μεταξύ άλλων:

«Τιμάμε τον αοίδιμο Αρχιεπίσκοπο, ο οποίος κατέλιπε ιστορικής σημασίας έργο για την Εκκλησία της Κύπρου, τη μόνη που έλαβε το αυτοκέφαλο με απόφαση Οικουμενικής Συνόδου και ανά τους αιώνες ανέδειξε σεπτή χροεία Ιεραρχών, οι οποίοι όχι απλώς αφιέρωσαν τη ζωή τους στη διακονία του έθνους, αλλά σε ζοφερούς και χαλεπούς καιρούς δεν δίστασαν να τη θυσιάσουν. Η μαρτυρική τους αυτή προσφορά προετοίμασε και ενέπνευσε τους αγώνες του Κυπριακού Ελληνισμού για ελευθερία και αξιοπρέπεια. Μια αδιάσπαστη συνέχεια αιώνων ιστορίας που συνέχεται με την ελληνική γλώσσα και την Ορθοδοξία και φέρνει στο νου τον στίχο του ποιητή του 19ου αιώνα, Βασίλη Μιχαηλίδη, γραμμένους στη γνήσια και ρωμαλέα τοπολαλιά: “Η Ρωμοσύνη εν’ φυλή συνόκαιρη του κόσμου / Η Ρωμοσύνη εν να χαθή, όντας ο κόσμος λείψη!”. Η τα λόγια του μακαριστού Αρχιεπισκόπου, “έχουμε βαθιές ρίζες και δεν είναι εύκολο να ξεριζωθούν ο Ελληνισμός και η Ορθοδοξία από την Κύπρο”. Ελληνισμός και Κύπρος, άλλωστε, αποτελούν έννοιες αλληλένδετες, βασισμένες σε δύο ακατάλυτα μέσα στον χρόνο στοιχεία: θρησκεία και γλώσσα. Εδώ, στη λαμπερή αυτή Νήσο της Μεσογείου, συναντήθηκαν οι αρχαίες φιλοσοφικές αναζητήσεις για το αληθές και το δίκαιο με τη διδασκαλία του χριστιανισμού περί θείου Λόγου – μια συνάντηση που δημιούργησε έναν απaráμιλλο πνευματικό πολιτισμό με διαχρονική και πανανθρώπινη αξία».

Ο Κυπριακός Ελληνισμός διατήρησε την εθνική και θρησκευτική του ταυτότητα, παρά τη μακραιώνη ξένη κατοχή υπό την οποία βρέθηκε από το 1191, όταν ο Ριχάρδος Λεοντόκαρδος κατά τη διάρκεια της Γ' Σταυροφορίας επιτέθηκε στη Βυζαντινή Αυτοκρατορία και κατέκτησε την Κύπρο. Ο ποιητής Κωστής Παλαμάς στο ποίημά του «Κύπρος» συμπυκνώνει σε λίγες λέξεις την ελληνικότητα της Κύπρου: «... πολλούς αφέντες άλλαξες, δεν άλλαξες καρδιά».

Οι Κύπριοι ήταν πάντοτε παρόντες σε όλους τους αγώνες του Ελληνισμού. Με την υποστήριξη της Εκκλησίας της Κύπρου πολέμησαν στην Επανάσταση του 1821, στον Μακεδονικό Αγώνα, στις Κρητικές επαναστάσεις, στους Βαλκανικούς Πολέμους, στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, στη Μικρασιατική Εκστρατεία και στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.

Ο Ιωάννης Καρατζάς, Κύπριος λόγιος από τη Λευκωσία, υπήρξε ένας από τους στενότερους συνεργάτες του Ρήγα Βελεστινλή. Θανατώθηκε δια στραγγαλισμού από τους Τούρκους μαζί με τον Ρήγα το 1798 στο Βελιγράδι.

Ο Αρχιεπίσκοπος Νέας Ιουστινιανής και πάσης Κύπρου Κυπριανός υπήρξε μέλος της Φιλικής Εταιρείας. Οι Τούρκοι με πρόσχημα ότι θα ανακοινώσουν διάταγμα ευαρέσκειας του Σουλτάνου κάλεσαν

στις 9 Ιουλίου 1821 τους Ιεράρχες της Εκκλησίας της Κύπρου και εξέχοντες Κυπρίους στο διοικητήριο της Λευκωσίας. Εκεί τους ανακοίνωσαν τη θανατική τους καταδίκη. Μεταξύ άλλων εκτελέστηκαν ο Αρχιεπίσκοπος Κυπριανός και ο αρχιδιάκονος Μελέτιος, οι Μητροπολίτες Πάφου Χρύσανθος, Κιτίου Μελέτιος, Κυρηνείας Λαυρέντιος, ο ηγούμενος της Μονής Κύκκου Ιωσήφ, ο ηγούμενος της Ιεράς Μονής Τιμίου Σταυρού Δοσίθεος και πολλοί κληρικοί. Στη θυσία του Αρχιεπισκόπου Κυπριανού αφιέρωσε ο Βασίλης Μιχαηλίδης το ποίημα του «*Η 9η Ιουλίου 1821 εν Λευκωσία Κύπρου*» όπου γράφει:

*«Σφάξε μας ούλους κι ας γενεί το γαίμαν μας αυλάκιν,
κάμε τον κόσμο μακελλειόν και τους Ρωμιούς τραούλλια,
αμμά ξερε πως ίλαντρον όντας κοπεί καθάκιν
τριγύρου του πετάσσουνται τρακόσια παραπούλια.»*

Ταυτόχρονα, οι Τούρκοι δήμευσαν τις περιουσίες των εκτελεσθέντων καθώς και μεγάλο τμήμα της περιουσίας της Εκκλησίας της Κύπρου. Από τη θυσία, τα μαρτύρια αλλά και την αντίσταση στην οργανωμένη προσπάθεια εξισλαμισμού δεν έλειψαν οι Κύπριες. Ανάμεσά τους ξεχωρίζει το παράδειγμα της Αννέτας Γλυκύ και της Δέσπως της Λεμεσού.

Το 1828 αντιπροσωπεία Κυπρίων υπέβαλε στον Κυβερνήτη Ιωάννη Καποδίστρια για πρώτη φορά το αίτημα της ενσωμάτωσης της Κύπρου στο νεοσύστατο ελληνικό κράτος. Το 1833 ξέσπασαν τρεις εξεγέρσεις εναντίον του τουρκικού ζυγού. Στην πρώτη ηγήθηκε ο Νικόλαος Θησέας που είχε πολεμήσει στην Επανάσταση του 1821.

Το 1878 η Οθωμανική Αυτοκρατορία παραχώρησε την Κύπρο στη Βρετανική Αυτοκρατορία ως αντάλλαγμα για την υποστήριξή της στο Συνέδριο του Βερολίνου. Στις 22 Ιουνίου του 1878 κατά την προσφώνηση του πρώτου Άγγλου αρμοστή στην Κύπρο από τον Επίσκοπο Κιτίου Κυπριανό εκφράστηκε η προσδοκία ότι οι Άγγλοι θα ακολουθήσουν το παράδειγμα των Ιονίων Νήσων και θα παραχωρήσουν την Κύπρο στην Ελλάδα. Την ίδια ευχή επανέλαβε στις 30 Ιουλίου και ο Αρχιεπίσκοπος Σωφρόνιος προς τον Άγγλο αρμοστή.

Το 1928 ενώ οι Άγγλοι διοργάνωσαν εορτασμούς για τα 50 χρόνια κατοχής, η Εκκλησία διά του Αρχιεπισκόπου της Κυρίλλου Γ' απέστειλε υπόμνημα προς τη βρετανική κυβέρνηση το οποίο ανέφερε: «Επί 50 έτη εκρατήθημεν μακράν των μητρικών αγκάλων, κρατούμεθα δε και νυν, παρά την εκφρασθείσαν πλειστάκις, πολλαχώς και πολυτρόπως, ομόφωνον ημών γνώμην, όπως ενωθώμεν μετά της μητρός Ελλάδος».

Την 1^η Απριλίου 1955, μετά την πλήρη διάψευση των ελπίδων του και την πολλοστή αθέτηση των βρετανικών υποσχέσεων, ο Κυπριακός Ελληνισμός υπό την ηγεσία του Αρχιεπισκόπου Νέας Ιουστινιανής και πάσης Κύπρου Μακαρίου Γ' ξεκίνησε τον αντιαποικιακό αγώνα για την απελευθέρωση της Κύπρου από τον ζυγό της Βρετανικής Αυτοκρατορίας και την ένωση με την Ελλάδα.

Ο Νίκος Καζαντζάκης στην δεύτερη έκδοση του μνημειώδους έργου του «Καπετάν Μιχάλης» το 1955 συνδέσε τον αγώνα της Κρήτης για ελευθερία και ένωση με τον αγώνα της Κύπρου που είχε τον ίδιο στόχο: «Το ελληνικό Γένος αν σώθηκε ως τα σήμερα, αν επέζησε ύστερα από τόσους εχθρούς ... το χρωστάει στο θάμα. Στην ακοίμητη σπίθα που καίει μέσα στα σωθικά της Ελλάδας ... τη στιγμή που κιντυνεύει σε μια γωνιά της Ελλάδας να σβήσει, πετιέται σε μιαν άλλη και γίνεται πυρκαγιά. Πετάχτηκε σήμερα στην Κύπρο. ... Η Κύπρος δεν είναι μια λεπτομέρεια, ένα απλό νησί στην άκρη της Μεσόγειος Θάλασσας· έχει γίνει σήμερα το μοιρόγραφο κέντρο όπου παίζεται η ηθική αξία του σημερινού ανθρώπου. ... Υπάρχει στον κόσμο τούτον ένας μυστικός νόμος -αν δεν υπήρχε, ο κόσμος θα ήταν από χιλιάδες χρόνια χαμένος- σκληρός κι απαραβίαστος: το κακό πάντα στην αρχή θριαμβεύει και πάντα στο τέλος νικάται».

Με τον νόμο 121 του 1989 «περί καθορισμού της 1^{ης} Απριλίου ως εθνικής επετείου και επίσημης δημόσιας αργίας» η Κυπριακή Δημοκρατία αποφάσισε ότι «για την έμπρακτη απόδοση από τη Δημοκρατία της Κύπρου τιμής προς τους πολεμιστές, τους αγωνιστές, τους νεκρούς και τα θύματα του εθνικού απελευθερωτικού αγώνα καθιερώνεται η 1^η Απριλίου κάθε έτους ως εθνική επέτειος και επίσημη δημόσια αργία».

Λίγες μόλις ημέρες μετά τον εορτασμό της 25^{ης} Μαρτίου, εθνικής εορτής για την Ελληνική και την Κυπριακή Δημοκρατία, και με την ευκαιρία της επετείου της 1^{ης} Απριλίου μνημονεύουμε τον αγώνα του Κυπριακού Ελληνισμού για ελευθερία και τιμούμε τις θυσίες του για διατήρηση της εθνικής και

θρησκευτικής του ταυτότητας. Σε αυτόν τον αγώνα η Εκκλησία της Κύπρου υπήρξε ο αναμφισβήτητος πρωταγωνιστής αποτελώντας τον πυλώνα διατήρησης της εθνικής και θρησκευτικής συνείδησης του Κυπριακού Ελληνισμού, στηρίζοντας την ελληνική εκπαίδευση και προσφέροντας πλήθος μαρτύρων σε όλους τους αγώνες του Ελληνισμού.

Κατόπιν σχετικής γνωμοδότησης του Εποπτικού Συμβουλίου Εκκλησιαστικής Εκπαίδευσης στην 4^η/7-3-2024 συνεδρίασή του, οι εκπαιδευτικοί των Εκκλησιαστικών Σχολείων καλούνται να αφιερώσουν ένα δίωρο από το ωρολόγιο πρόγραμμα, τη Δευτέρα 1 Απριλίου 2024, σε εκδηλώσεις (αναφορές, προβολές, ομιλίες), προκειμένου οι μαθητές των Εκκλησιαστικών Γυμνασίων και των Γενικών Εκκλησιαστικών Λυκείων να γνωρίσουν τους αγώνες και τις θυσίες του Κυπριακού λαού με ιδιαίτερη αναφορά στις προσωπικότητες του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου του Γ΄ και του Γρηγόρη Αυξεντίου. Παρατίθεται ενδεικτική βιβλιογραφία στο παράρτημα που ακολουθεί.

Τονίζεται ότι φέτος συμπληρώνονται 50 έτη από το τραγικό γεγονός της τουρκικής εισβολής (επιχείρηση Αττίλα) και κατοχής του 40% της Κύπρου. Χρέος όλων μας είναι να διατηρήσουμε άσβεστη τη μνήμη της κυπριακής τραγωδίας, την προσφορά των σύγχρονων ηρώων που υπερασπίστηκαν την κυπριακή γη με τη ζωή τους, την προσδοκία της απελευθέρωσης του νησιού και την επιστροφή των εκδιωχθέντων Κυπρίων στις πατρογονικές εστίες.

Ο ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΑΚΡΙΒΕΣ ΑΝΤΙΓΡΑΦΟ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ξ. ΚΑΛΑΝΤΖΗΣ

Εσωτ. Διανομή: 1. Γραφείο κ. Γενικού Γραμματέα Θρησκευμάτων.

2. Δ/νση Θρησκευτικής Εκπαίδευσης & Διαθρησκευτικών Σχέσεων.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Εκκλησία της Κύπρου

https://churchofcyprus.org.cy/all/istoria_politismos/%ce%b9%cf%83%cf%84%ce%bf%cf%81%ce%af%ce%b1-%cf%84%ce%b7%cf%82-%ce%ba%cf%8d%cf%80%cf%81%ce%bf%cf%85/%ce%b9%cf%83%cf%84%ce%bf%cf%81%ce%b9%ce%ba%ce%ad%cf%82-%cf%86%cf%85%cf%83%ce%b9%ce%bf%ce%b3%ce%bd%cf%89%ce%bc%ce%af%ce%b5%cf%82

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου

<https://paragoges.pi.ac.cy/?video=420>

Επιτροπή «Κύπρος 1821» (συστάθηκε με πράξη υπουργικού συμβουλίου της Δημοκρατίας της Κύπρου)

<http://www.kypros1821.gov.cy/> <http://www.kypros1821.gov.cy/index.php?id=draseis>

Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας – Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα

<https://www.greek-language.gr/periodika/term/384214/thrakika>

Κυπριακή Δημοκρατία – Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών - Εκδόσεις

https://publications.gov.cy/assets/user/publications/2018/2018_081/PAID_SIMAE_Fylakismena%20mni_mata_GR.pdf

η